

FERNANDO DE ROJAS

(zemř. r. 1541)

O jeho životě je známo pouze to, že pocházel ze středošpanělského městečka Montalbánu, byl pokřtěný žid a povoláním právník. Žil blízko svého rodiště v městě Talaveře a tam také zemřel.

Je pravděpodobné, i když ne zcela zaručené, že tento Fernando de Rojas je původním autorem „Tragikomedie o Kalistu a Melibeji“ čili „Celestiny“, vydané po prvé r. 1499, jednoho z nejvýznamnějších děl španělské literatury, v němž je realisticky a s vynikajícím uměleckým mistrovstvím zachycen obraz španělského života na rozhraní středověku a novověku.

Fernando de Rojas

CELESTINA

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ
KRÁSNÉ LITERATURY, HUDBY A UMĚNÍ

Praha 1956

LUKRECIE

Stydím se.

ALISA

Ven s tím, huso, pověz to! Nerozčiluj mě s tím otálením!

LUKRECIE

Celestina, s prominutím, je její jméno.

ALISA

Hi, hi, hi, ať zajdeš na neštovice, jestli se mohu ubránit smíchu, když vidím, jak je ti asi ta babka protivná, že se stydíš vyslovit její jméno! Už si na ni vzpomínám. Pěkný kousek! Už mi nic neříkej. Jistě mě přichází o něco prosit. Řekni, ať jde nahoru.

LUKRECIE

Pojď nahoru, teto!

CELESTINA

Dobrá paní, milost Boží buď s tebou a s tvou ušlechtilou dcerou. Mé neduhy a nemoci mi zabránily navštěvovat tvůj dům, jak bylo záhodno; Bůh ale zná mé ryzí city, moji opravdovou lásku, protože vzdálenost obydlí nerozděluje lásku srdcí. A tak mě nezbytnost přiměla, abych splnila to, po čem jsem tolik toužila. Při vši mé bídě a smůle na mne dolehl i nedostatek peněz. Nevěděla jsem o lepší pomoci než prodat trochu příze, kterou jsem měla přichystanou na několik šátků. Dozvěděla jsem se od tvé služky, že ji po-

třebuješ. I když jsem chudá a Bůh není ke mně milostivý, tady ji máš, chceš-li si posloužit jí i mnou.

ALISA

Ctihodná sousedko, tvůj výklad i nabídka ve mně vzbuzují soucit, a to takový, že bych rozhodně chtěla mít příležitost, abych mohla napravit tvůj nedostatek, než abych tě připravila o tvé plátno. Děkuji ti za to, co jsi řekla. Je-li příze taková, bude ti dobře zapláceno.

CELESTINA

Taková, paní? Takový ať je můj život a mé stáří a život každého, kdo by na mě chtěl přísahat! Je jemná jako vlas s hlavy, stejnoměrná, pevná jako struny kytary, bílá jako sněhová vločka, celá je upředená těmihle palci, smotaná a srovnaná. Tady ji vidíš v přadénkách. Tři tolary mi dávali včera za unci, na mou hříšnou duši!

ALISA

Dcero Melibeo, ať zůstane tahle ctihodná žena s tebou, protože se mi zdá, že je nejvyšší čas, abych šla navštívit svou sestru, manželku Kremesovu, kterou jsem od včerejška neviděla, a také že mi její páže přišlo vyřídít, že se jí před chvílí zhoršila její nemoc.

CELESTINA (*stranou*)

To právě přichází ďábel připravit příležitost, tím že zhoršil nemoc té ženské. Vzhůru, dobrý příteli, jen do toho! Teď nebo nikdy je můj

čas. Nepouštěj ji, odnes mi ji tady odsud tomu, komu chci.

ALISA

Co říkáš, má milá?

CELESTINA

Aby byl proklet ďábel a můj hřích, že se zrovna v takové chvíli musila zhoršit nemoc tvé sestry, takže nebude času na naše jednání. A co jí vlastně je, paní?

ALISA

Má bolest v boku, a to takovou, že podle toho, co jsem se dozvěděla od toho chlapce, který tady byl, až se bojím, aby nebyla smrtelná. Pros, sousedko, z lásky ke mně ve svých modlitbách Boha o její záchranu.

CELESTINA

Slibuji ti, paní, že až půjdu odtud, zajdu do klášterů, kde už mám své zbožné mnichy, a že jim dám stejný úkol, jaký dáváš ty mně. A mimo to, než se nasnídám, čtyřikrát se pomodlím růženec.

ALISA

Tak tedy, Melibeo, vyhov sousedce ve všem, co bude rozumné dát jí za tu přízi. A ty, máti, mi odpusť; vždyť se naskytne jiný den, kdy budeme spolu déle.

CELESTINA

Paní, odpuštění by bylo zbytečné, kde chybí provinění. Bůh ať ti odpustí, neboť mně zůstává

dobrá společnost. Ať jí Bůh dovolí, aby dobře užila svého ušlechtilého mládí a kvetoucího věku dívčího, který je dobou, kdy se dosahuje nejvíce radosti a největšího potěšení. Protože, na mou věru, stáří je jenom útulkem nemocí, přístřeškem starostí, přítelkyní mrzutostí, ustavičným soužením, nevyléčitelnou chorobou, poskvrou minulosti, trýzní přítomnosti, truchlivou starostí o budoucnost, sousedkou smrti, chatrčí bez střechy, kam prší se všech stran, vrbovou holí, která se ohne při sebemenším opření.

MELIBEA

Proč říkáš, máti, tolik špatného o tom, z čeho se všichni tak usilovně touží radovat a dočkat se toho?

CELESTINA

Touží po náramném zlu, touží po náramném trápení. Touží toho dosáhnout, protože když toho dosáhnou, žijí, a žítí je sladké a žitím stárnou. Takže dítě touží být mladíkem a mladík starcem a stařec touží ještě více zestárnout, i když s bolestí. To všechno proto, aby žili. Protože jak se říká: Ať slepice žije, třeba s tipcem. Ale kdo by ti, paní, mohl vypovědět nesnáze stáří, jeho nevýhody, jeho lopoty, jeho starosti, jeho choroby, jeho chlad, jeho horkost, jeho nespokojenost, jeho nevrlost, jeho truchlivost, vrásky v obličejí, šedivění vlasů z původní svěží barvy, nedoslýchavost, slabý zrak, vpadlé oči, zapadlá ústa, vypadávání zubů, nedostatek síly, vratkou

chůzi, zdlouhavost v jídle? Ach ouvej, paní, a když to všechno přichází doprovázeno chudobou, to uvidíš, jak zmiknou všechny ostatní strasti, když je chuti habaděj a jídla se nedostává; nikdy jsem nezakusila horší trávení než z hladu.

MELIBEA

Dobře vím, že každý hovoří o jarmarku podle toho, jak se mu na něm daří; takže boháči budou jistě zpívat jinou písničku.

CELESTINA

Paní, dceruško, na kterýkoliv konec jsou tři míle lopotné cesty. Boháčům odchází blaho, spokojenost a pohodlí všelijakými skrytými stokami, které nejsou vidět, poněvadž jsou schovány pod lichotkami. Ten je bohatý, kdo je zadobře s Bohem. Jistější je být podceňován než obáván. Lepším spánkem spí chudák než ten, kdo musí starostlivě hlídat, co s námahou získal a s bolestí má opustit. Mně přátelství nikdo předstírat nebude, ale boháči ano. Já jsem milována pro svou osobu, boháč pro svoje jmění. Nikdy neslyší pravdu, všichni mu po svém způsobu říkají lichotky, všichni mu závidí. Sotva najdeš boháče, který by nepřiznal, že by mu bylo lépe v nezámožném postavení nebo v počestné chudobě. Bohatstvím se člověk nestává bohatým, ale zajatým; nestává se pánem, ale správcem. Více lidí je bohatstvím posedlých, než je těch, kteří na bohatství sedí. Mnohým přineslo smrt, všechny zbavuje radosti a nic není větší závadou dobrých

mravů. Neslyšela jsi říkat: Snili pánové sen o bohatství, a nic nenašli v rukou svých? Každý boháč má tucet dětí a vnuků, kteří nepronášejí jinou modlitbu ani jinou žádost, než že prosí Boha, by jej vzal z jejich středu; nemohou se dočkat chvíle, kdy uloží jeho pod zem a jeho majetek do svých rukou a kdy mu malým nákladem poskytnou věčný odpočinek.

MELIBEA

Když je to tedy takhle, matko, budeš jistě velmi litovat věku, který jsi ztratila. Chtěla by ses vrátit do svého mládí?

CELESTINA

Blázen je pocestný, který by se po trampotách denní námahy chtěl vrátit na počátek dne, aby se pak nakonec zase dostal na stejné místo. Vždyť u všech těchto věcí, jejichž vlastnictví není příjemné, je lepší už je mít v rukou než na ně čekat. Neboť jejich konec je tím bližší, čím více cesty jsme ušli. Není nic milejšího ani vábnějšího pro velmi unaveného člověka než hospoda. A tak i když je mládí veselé, pořádný starý člověk po něm netouží. Protože komu chybí rozum a mozek, ten nemiluje skoro nic jiného než to, co ztratil.

MELIBEA

Takže proto, aby člověk více žil, je dobré toužit po tom, co říkám.

CELESTINA

Stejně rychle, paní, odchází jehně jako beran.

Nikdo není tak starý, aby nemohl žít ještě rok, ani tak mladý, aby nemohl dneska zemřít. Takže v tomhle máte proti nám nevalnou výhodu.

MELIBEA

Udivuješ mě tím, o čem jsi hovořila. Podle tvých úvah mám dojem, že jsem tě už někdy viděla. Řekni, matko, jsi ty ta Celestina, která zůstávala u koželužen blízko řeky?

CELESTINA

Dokud to bude vůle Boží.

MELIBEA

Zestárla jsi. Dobře se říká, že dny nemíjejí naprázdno. Opravdu bych tě nebyla poznala, nebýt toho znamení na obličejí. Zdá se mi, žes bývala krásná. Zdáš se jiná, velmi ses změnila.

LUKRECIE

Hi, hi, hi! Změnila se ta ďáblice! Krásná byla s tím Božím pozdravením, co se jí táhne přes půl obličejí!

MELIBEA

O čem to mluvíš, huso? Co říkáš? Čemu se směješ?

LUKRECIE

Tomu, žes po tak krátké době nepoznala máti podle tváře.

MELIBEA

Dva roky nejsou tak krátká doba; a zvláště když jí přibylo tolik vrásek.

CELESTINA

Zadrž, paní, čas, aby nepospíchal, a já si udržím vzhled, aby se neměnil. Nečetla jsi, že se říká: Přijde den, kdy se nepoznáš v zrcadle? Jenže já jsem taky zešedivěla předčasně a vypadám dvojnásob stará. Vždyť jakože mám hříšnou duši a ty půvabné tělo, byla jsem nejmladší ze čtyř dcer, které porodila moje matka. Vidíš, že nejsem tak stará, jak se o mně soudí.

MELIBEA

Celestino, přítelkyně, velmi mě potěšilo, že tě vidím a že tě poznávám. Také jsi mi způsobila radost svými výklady. Vezmi si své peníze a jdi s Bohem, protože se mi zdá, že jsi dosud nejedla.

CELESTINA

Ó andělský obraze! Ó drahocenná perlo, jak ty to dovedeš říci! Rozkoš mě jímá, když tě vidím hovořit. A nevíš, že božskými ústy bylo řečeno tomu pekelnému pokušiteli, že ne samým chlebem budeme živi? Je tomu tedy tak, že nejen jídlo nás udržuje na živu. Zvláště mne, když se často postívám den nebo dva při vyřizování cizích záležitostí a jen se namáhám pro dobré lidi; zemřela bych pro ně. Tak jsem to měla vždycky: raději jsem se dřela pro jiné, než bych se potěšila tím, že bych uspokojila sama sebe. A tak jestli mi dovolíš, sdělím ti naléhavou příčinu mého příchodu, která je jiná, než jsi až dosud slyšela, a je taková, že bychom všichni přišli zkrátka, kdybych odešla s prázdnou a ty ses ji nedozvěděla.

MELIBEA

Jen mi pověz, matko, o všech svých potřebách, protože když jim budu moci vyhovět, udělám to velmi ráda pro naši dávnou známost a sousedství, které ukládá řádným lidem různé závazky.

CELESTINA

O mých potřebách, paní? Spíše o cizích, jak jsem řekla; protože svými potřebami se zabývám jenom uvnitř za zavřenými dveřmi a nikdo nemá o nich ani tušení; jím, když mohu, a piju, když mám co. Ani při mé chudobě mi, zaplat' Pánbůh, nikdy nechyběl krejcar na chleba a čtyrák na víno, od té doby, co jsem ovdověla; protože předtím jsem se s tím ani nemusila shánět, poněvadž v mém domě byl vždycky po ruce měch vína, jeden plný a jeden prázdný. Nikdy jsem nešla spát, abych předtím nepozřela topinku na víně a dva tucty doušek po každém soustě, to kvůli děloze. Teď, když všechno závisí na mně, přinášejí mi víno ve špatně vysmoleném džbánečku, kam se vejde sotva pár litrů. Šestkrát denně, na mou duši, ho musím chodit s těmihle svými šedinami naplňovat do krčmy. Ale jen ať smrtí neumřu, dokud budu mít za svými dveřmi měch nebo pořádný džbán. Protože, na mou duši, není nad takovou potravu, jak se říká: Na cestu víno a chleba a pak mládence je třeba. Zrovna tak, kde chybí muž, tam všechno upadá: Nestojí za nic vřeten, když není vousy chráněno. To mi tak napadlo, paní, při tom, co jsem říkala o cizích záležitostech, a ne o svých.

MELIBEA

Žádej, co budeš chtít, ať je to pro kohokoliv.

CELESTINA

Dívko půvabná a vznešeného rodu! Tvá milá řeč a veselý pohled spolu s ochotou k laskavosti, kterou projevuješ této chudé stařeně, mi dávají odvalu, abych ti to řekla. Zrovna jdu od smrtelně nemocného člověka, který věří, že se vyléčí jediným slovem, jež vyjde z tvých vznešených úst a které mu donesu skryté ve svých prsou; takovou důvěru má v tvou šlechtnost.

MELIBEA

Ctihodná stařeno, neporozumím ti, jestliže svou žádost nevysvětlíš blíže. Na jedné straně mě rozčiluješ a dráždíš ke hněvu; na druhé straně ve mně vyvoláváš soucit. Nedovedla bych ti dát vhodnou odpověď podle toho mála, co jsem pochopila z tvé řeči. Jsem šťastna, jestliže je mého slova zapotřebí k záchraně nějakého křesťana. Protože prokazovat dobrodiní znamená podobat se Bohu, a kdo je prokazuje, ten je přijímá, když je prokazuje osobě, která si toho zaslouží. A kromě toho se říká, že ten, kdo může vyléčit někoho trpícího a neudělá to, zabíjí ho. A tak nepřestávej se svou žádostí z ostýchavosti ani ze strachu.

CELESTINA

Strach jsem ztratila, když jsem pohlédla na tvou krásu, paní. Vždyť nemohu věřit, že by byl Bůh jen tak vymaloval jedny tváře dokonaleji než

druhé, že by je byl obdařil větším půvabem a krásnějším vzhledem, kdyby to nebylo proto, aby z nich dělal sídlo ctností, milosrdenství, soucitu, vykonavatele své milosti a štědrosti, jako je to u tebe. A poněvadž jsme my lidé narozeni, abychom zemřeli, je jisté, že si nemůže říkat, že se narodil, kdo se narodil jen pro sebe. Protože by byl podoben hrubým zvířatům, ačkoliv i mezi nimi jsou některá milosrdná, jak se to říká o jednorožci, který se podrobí každé panně. Když pes chce s celou svou zuřivostí a prudkostí někoho kousnout a napadený se vrhne na zem, neublíží mu: to ze soucitu. A co ptáci? Kohout sám nic nesezobne, aby nezavolal slepice a nerozdělil se s nimi. Pelikán si rozerve hrud', aby mohla mláďata požírat jeho útroby. Čápi živí své staré rodiče v hnízdě tak dlouho, jak dlouho jim oni přinášeli potravu v jejich mládí. Když tedy dala příroda zvířatům i ptákům takové vlastnosti, proč máme být my lidé krutější? Proč nedáme část svých půvabů a sebe samých svým bližním, zvláště když jsou zachvázeni skrytými nemocemi, a to takovými, že příčina nemoci vzešla odtud, kde je i jejich medicína?

MELIBEA

Proboha, neotálej už a řekni mi, kdo je ten nemocný, který trpí tak podivnou nemocí, že jeho bolest i lék pocházejí ze stejného zdroje.

CELESTINA

Jistě budeš vědět, paní, že v tomhle městě žije

mladýkavalír, šlechtic ušlechtilého rodu, kterému říkají Kalisto.

MELIBEA

Aj, aj, aj! Milá stařenko, nic už mi neříkej, nechod dál! To je ten nemocný, pro kterého jsi dělala takové průtahy se svou žádostí? Kvůli kterému sis přišla pro svou smrt? Pro kterého jsi podnikla tolik ohavných kroků, babo nestydatá? Čímže to trpí ten neblahý člověk, že přicházíš s takovou naléhavostí? Ta jeho nemoc bude jistě šílenství. Co si vlastně myslíš? Kdybys byla mluvila o tom bláznů a já ho neznala, jakými to slovy bys byla na mne zapůsobila! Nadarmo se neříká, že nejškodlivějším údem zlého muže nebo ženy je jazyk. Kéž bys byla upálena, prolhaná kuplířko, čarodějnice, nepřítelkyně počestnosti, původkyně skrytých neřestí! Ježíši, Ježíši! Zbav mě jí, Lukrecie, vždyť umírám, vždyť mi nenechala kapku krve v těle! Ale zaslouží si toho, i horších věcí, kdo takovýmhle lidem dopřeje sluchu. Kdybych nepřihlížela ke své cti a k tomu, že nechci všude rozhlásit drzost toho odvážlivce, přičinila bych se, bídnic, aby tvá řeč i život skončily v jedné chvíli.

CELESTINA (*stranou*)

V nedobrou hodinu jsem přišla, když mi selhává mé zaklínání! Ach ouvej, dobře vím, s kým mluvím! Ticho, bratříčku; všecko je ztraceno!

MELIBEA

Ještě si přede mnou bručíš mezi zuby, aby

vzrostl můj hněv a zvětšil se tvůj trest? Chtěla bys obětovat mou počestnost na zachování života nějakého blázna? Přenechat mně ubohé, abych ho rozveselila, a ty aby sis odnesla zisk z mé zkázy, odměnu za můj poklesek? Zahubit a zničit dům a čest mého otce, aby tím získala čest takové staré hanebnice, jako jsi ty? Myslíš si, že jsem nevyčila, kam míříš, a nepochopila tvé hanebné poselství? Já ti ale zaručuji, že odplata, kterou si odtud odneseš, ti jenom zabráni i nadále urážet Boha, protože učiní konec tvým dnům. Odpověz mi, zrádkyně: jak to, že ses odvážíla takové věci?

CELESTINA

Strach z tebe ochromuje mou obranu, paní. Má nevina mi dává odvalu, tvá přítomnost mě mate, když tě tak vidím rozzlobenou, a co mě ještě více bolí a trápí, je to, že si na mně vyléváš zlost bez jakéhokoliv důvodu. Proboha, paní, nech mě dokončit mou řeč, protože ani on nezůstane viníkem, ani já nebudu odsouzena. A uvidíš, jak je to všechno spíše službou Bohu než nečestným počínáním; spíše proto, aby se poskytla záchrana nemocnému, než aby se poškodila pověst lékaře. Kdybych byla tušila, paní, že budeš tak lehce vyvozovat z toho, co se přihodilo, zhoubné podezření, nebylo by stačilo tvé dovolení, aby mi dalo odvalu mluvit o věci, která by se týkala ať už Kalista nebo kteréhokoliv jiného muže.

MELIBEA

Ježíši! Ať už neslyším jmenovat toho blázna, zá-

letníka, noční strašidlo, čahouna s obličejem jako na špatně malované plentě, nebo tady padnu mrtvá! To je ten, co mě onehdy viděl a začal se mnou rozmlouvat a choval se při tom jako náramný milovník! Řekneš mu, milá stařeno, jestli si myslel, že bojiště je už celé jeho a zůstane mu, poněvadž se mi spíše zalíbilo vyslechnout jeho nesmysly než pokárat jeho přestupek, bylo to proto, že jsem si ho jako blázna raději nechtěla všimnout, než abych rozhlašovala jeho velkou opovážlivost. Sděl mu tedy, aby ustoupil od tohoto záměru, a bude mu to zdrávo; ne-li, může se stát, že v životě ještě nezaplátí tak draho za svou řeč. Nuže, věz, že je přemožen jen ten, kdo se za přemoženého považuje, a já jsem zůstala docela klidná a on zůstal drzý. Blázni posuzují všechny ostatní podle sebe. A ty se vrať s jeho vlastním vzkazem; protože jinou odpověď ode mne mít nebudeš ani ji neočekávej. Vždyť marně prosíš ten, pro koho už není smilování. A poděkuj Bohu, že odcházíš tak volně z tohoto trhu. Správně mi říkali, co jsi zač, a vykládali mi o tvých vlastnostech, i když jsem tě ještě neznala.

CELESTINA (*stranou*)

Troja byla silnější a já jsem zkrotila i jiné, větší divošky! Žádná bouřka netrvá dlouho.

MELIBEA

Co říkáš, nepřítelkyně? Mluv tak, abych tě mohla slyšet! Máš nějakou omluvu, abych upokojila svůj hněv a prominula tvůj poklesek a opovážlivost?

CELESTINA

Dokud bude trvat tvůj hněv, bude mému ospravedlnění spíše vadit. Jsi náramně přísná, ale nedivím se tomu, protože mladá krev potřebuje málo tepla, aby začala vřít.

MELIBEA

Málo tepla? Jak tomu můžeš říkat málo, když jsi ještě na živu a já trpím tvou drzostí? Jaké slovo jsi to mohla chtít pro toho člověka, aby i mně prospělo? Odpověz, když říkáš, že jsi neskončila: snad tím napraviš, co se stalo.

CELESTINA

Chtěla jsem, paní, modlitbičku ke svaté Apoleně proti bolení zubů; ty p.ý ji znáš. A také tvůj pás, o kterém se říká, že je dotýkaný u všech ostatků v Římě i v Jerusalemě. Ten kavalír, o kterém jsem mluvila, trpí a umírá na bolesti zubů. Kvůli tomu jsem přišla. Když mi ale byla souzena tvá zlobná odpověď, ať jen trpí svou bolestí za to, že si vyhledal tak nešťastnou poslici. Jestli se mi totiž nedostalo slitování u tvé velké laskavosti, zrovna tak se mi nedostane vody, pošle-li mě na moře. Ale víš přece, že potěšení z pomsty trvá okamžik, ale potěšení z dobrého skutku stále.

MELIBEA

Když jsi chtěla jen tohle, proč jsi mi to nesdělila hned? Proč jsi mi to řekla tak málo slovy?

CELESTINA

Poněvadž mi můj nevinný důvod dával víru, že i když ho vyslovím sebestručněji, nedá se v něm

tušit nic zlého. Neboť i když chyběl patřičný úvod, bylo to proto, že pravda nemusí oplývat mnoha barvami. Soucit s jeho bolestí a důvěra v tvou velkomyslnost zarazily v mých ústech hned na počátku sdělení příčiny. A když víš, paní, že bolest člověka pomate, zmatek že zadržává a plete jazyk, který má být vždycky spojen s rozumem, proboha tě prosím, abys mě neobviňovala. A jestli se dopustil jiné chyby, ať není přičítána k tíži mně, protože já nemám jinou vinu, než že jsem poslice vinníka. Ať se provaz nepřetrhne na nejtěnějším místě. Nebud' jako pavouk, který projevuje svou sílu jen vůči slabým tvorům. Ať spravedliví netrpí za hříšníky! Jednej podle božské spravedlnosti, která pravila: Duše, která zhřešila, ať zhyne sama; jednej i podle lidské, která nikdy neodsuzuje otce za zločin synův ani syna za zločin otcův. Ani není důvodu, paní, aby jeho opovážlivost přivodila mou záhubu. Ačkoli budeš-li ho posuzovat, jak zaslouží, nebude mi zrovna vadit, když bude on provinilec a já odsouzenou. Vždyť je právě mým povoláním sloužit takovým lidem: z toho žiju a tím si vydělávám. Nikdy nebylo mým úmyslem pohněvat jedny, abych se zavděčila druhým, i když snad za mými zády říkali tvé milosti něco jiného. Konečně, paní, pevné pravdě neublíží pomluva luzy. Jsem jediná na takovéhle nevinné vzkazy. V celém městě se na mne zlobí jen málo lidí. Všem vyhovím v tom, oč mě požádají, jako bych měla dvacet nohou a právě tolik rukou.

MELIBEA

Nedívím se, že se říká, že jeden mistr v neřestech stačí, aby zkazil celou velkou obec. Opravdu mi tolik a tak vychválili tvé falešné zchytralosti, že nevím, mám-li uvěřit, že jsi skutečně chtěla tu modlitbičku.

CELESTINA

Ať se ji nikdy nemodlím, a kdybych se ji modlila, ať není vyslyšena, jestli by se ze mne dostalo něco jiného, i kdyby mě tisíckrát mučili!

MELIBEA

Mé předchozí rozčilení mi brání, abych se zasmála tvému ospravedlňování. Vždyť dobře vím, že ani přísaha, ani mučení tě nepřiměje říci pravdu, když se ti to nehodí.

CELESTINA

Jsi mou paní. Nesmím ti odmlouvat, musím ti sloužit, ty mi máš rozkazovat. Tvoje zlá slova budou zálohou na novou sukni.

MELIBEA

Dobře sis ji zasloužila.

CELESTINA

Jestli jsem si ji jazykem nevydělala, neudělala jsem úmyslně nic takového, abych o ni přišla.

MELIBEA

Toľik zdůrazňuješ svoji nevědomost, že jí snad nakonec uvěřím. Spokojím se tedy tvým pochybným ospravedlněním a nebudu lehkovážně rozhodovat o tvé žádosti. Nedbej příliš mého před-

chozího rozrušení a ani se mu nediv, protože v tvé řeči se setkaly dvě věci a každá stačila, aby mě zbavila rozumu: jednak ta, žeš jmenovala toho svého kavalíra, který se opovážil se mnou mluvit, a také to, žeš mě žádala o mé slovo jen z takového důvodu, v kterém se dala tušit úhona pro mou čest. Když ale má to všecko dobrou příčinu, odpouštím ti, co se stalo. Mému srdci totiž se poněkud ulevilo, když vidím, že je to skutek zbožný a svatý, totiž uzdravovat trpící a nemocné.

CELESTINA

A jakého nemocného, paní! Jako že je Bůh nade mnou, kdybys ho dobře znala, nesoudila bys ho tak, jak jsi projevila svými slovy a svým hněvem. Přisám bůh a na mou duši, že se nedovede roz-zlobit; dobrých vlastností — dva tisíce; ve štědrosti — Alexander; v síle — Hektor; vystupování — královské; je hezký, veselý; nikdy ho neovládne smutek. Je ušlechtilé krve, jak víš. Velký zápasník; když ho vidíš ve zbroji — celý svatý Jiří. Síly a odvahy má, že jí ani Herkules neměl tolik. Vzhled a způsoby, chování, přívětivost — potřebovala bych jiný jazyk, abych to mohla vypovědět. Celek dohromady se podobá andělu z nebe. Opravdu věřím, že nebyl tak krásný ten půvabný Narcis, který se zamiloval do své vlastní podoby, když se spatřil na hladině studánky. Ted ho, paní, zkrušil jediný zub, na který si nepřestává naříkat.

MELIBEA

A jak je to časově?

CELESTINA

Může mu být, paní, takových třiaadvacet let; tady máš Celestinu, která ho viděla při narození a zvedla ho od nohou jeho matky.

MELIBEA

Neptám se tě na tohle ani nepotřebuji znát jeho věk; ptala jsem se jen, jak už je to dlouho, co má tu bolest.

CELESTINA

Týden, paní. Ale podle toho, jak zhubl, se to zdá celý rok. A největší úleva, jakou má, je v tom, že vezme kytaru a hraje takové a tak žalostné písně, že nemyslím, že byly jiné ty písně, které složil onen císař a velký hudebník Hadrián o vypouštění duše a o tom, jak odolat bez mdlob blížící se smrti. Protože i když se málo vyznám v hudbě, zdá se, jako by kytara v jeho ruce mluvila. A když někdy zpívá, projevují ptáci, kteří ho slyší, větší radost, než když slyšeli toho starověkého pěvce, o kterém se říká, že svým zpěvem pohnul stromy i kameny. Kdyby se byl tenhle narodil už tenkrát, nebyli by chválili Orfeua. Uvaž, paní, jestli by chudá stařena, jako jsem já, nebyla šťastná, kdyby mohla dát život člověku, který má takové dobré vlastnosti. Žádná žena na něj nepohlédne, aby nechválila Boha, že ho takového stvořil. A když na ni snad promluví, není už paní sebe samé, takže on jí rozkazuje. A když mám takový důvod, uznej, paní, že můj úmysl byl dobrý, mé jednání rozumné a prosté jakéhokoliv podezření.

MELIBEA

Ó, jak mě mrzí nedostatek mé trpělivosti! Neboť třebaže on o ničem nevěděl a ty jsi byla nevinná, vytrpěli jste výtky od mého hněvného jazyka. Avšak závažnost této věci mě zbavuje viny, kterou způsobila tvá podezřelá řeč. Za to, cos vytrpěla, chci splnit tvou žádost a hned ti dát svůj pás. A poněvadž k napsání té modlitby nebude čas do příchodu mé matky, přijď pro ni ve vší tajnosti zítra, nebude-li tohle stačit.

LUKRECIE (*stranou*)

Ach, ach, ztracena je moje paní! Ve vší tajnosti chce, aby přišla Celestina? Podvod je to! Jistě jí bude chtít dát víc, než co řekla.

MELIBEA

Co říkáš, Lukrecie?

LUKRECIE

Že už by mohlo být dost těch řečí, paní; je už pozdě.

MELIBEA

Tak tedy, matko, nevypravuj tomu kavalíru, co se přihodilo, aby mě nepovažoval za krutou nebo prehlivou či domýšlivou.

LUKRECIE (*stranou*)

Taky že mám pravdu; špatně to dopadál

CELESTINA

Velmi se divím, paní Melibeo, že pochybuješ o mé tajnosti. Neboj se; já dovedu všechno vydržet a všechno schovat. Vždyť dobře vidím, že tvá velká podezřívavost způsobila, jak obyčejně

bývá, žes pochopila mé výklady nepříznivě. Odcházím vesele s tvým pásem, protože si představuji, že mu tam jeho srdce už vypráví o laskavosti, kterou jsi nám projevila, a že ho najdu už osvěženého.

MELIBEA

Udělám ještě víc pro tvého nemocného, bude-li třeba, za to, cos vytrpěla.

CELESTINA

Bude víc třeba a více uděláš a ani se ti nepoděkuje.

MELIBEA

Co říkáš, matko, o děkování?

CELESTINA

Říkám, paní, že všichni za to děkujeme a budeme ti sloužit a všichni ti zůstáváme zavázáni. Vždyť odplata je tím jistější, čím větší je k ní důvod.

LUKRECIE

Jenže bys měla trochu změnit ta slova!

CELESTINA

Dcerko Lukrecie! Pst! Přijdeš ke mně a já ti dám takový louh, že po něm budeš mít vlasy krásnější než zlato. Neříkej to své paní. A ještě ti dám takový prášek, aby tě zbavil toho zápachu z úst, který je z tebe trochu cítit; v celém království ho dovedu udělat jenom já, a u ženy není nic ošklivějšího než tahle závada.

LUKRECIE

Ó, dej ti Bůh spokojené stáří, protože tohle všechno jsem potřebovala víc než jídlo.

CELESTINA

Tak co brumláš proti mně, blázínku? Mlč, vždyť nevíš, jestli mě nebudeš potřebovat v nějaké důležitější věci. Neponoukej svou paní k většímu hněvu, než jaký už měla. Nech mě odejít v pokoji.

MELIBEA

Co jí říkáš, matko?

CELESTINA

Jen se tak domlouváme, paní.

MELIBEA

Řekni mi to, poněvadž mě zlobí, když se v mé přítomnosti hovoří o něčem, čeho se neúčastním.

CELESTINA

Aby ti, paní, připomněla tu modlitbičku, abys ji dala napsat, a pak ještě, aby se ode mne naučila, jak zachovávat zdrženlivost ve chvíli tvého hněvu, kdy jsem se držela toho, že se říká: Od rozzlobeného člověka se máme vzdálit na krátkou dobu, od nepřítelů na dlouhou. Jenže ty, paní, ses zlobila kvůli tomu, co jsi tušila nekalého v mých slovech, ne z nepřátelství. Ale i kdyby byla má slova taková, za jaká jsi je považovala, nebylo by to samo o sobě nic ošklivého: vždyť každý den se muži souží pro ženy a ženy pro muže, a způsobuje to příroda a přírodu uspořádal Bůh a Bůh neudělal nic špatného. A tak zůstávala má žádost, ať byla jakákoliv, vlastně hodná chvály, když má takový důvod, a já jsem si tedy nezasloužila pokárání. Vyložila bych ti to ještě obšír-